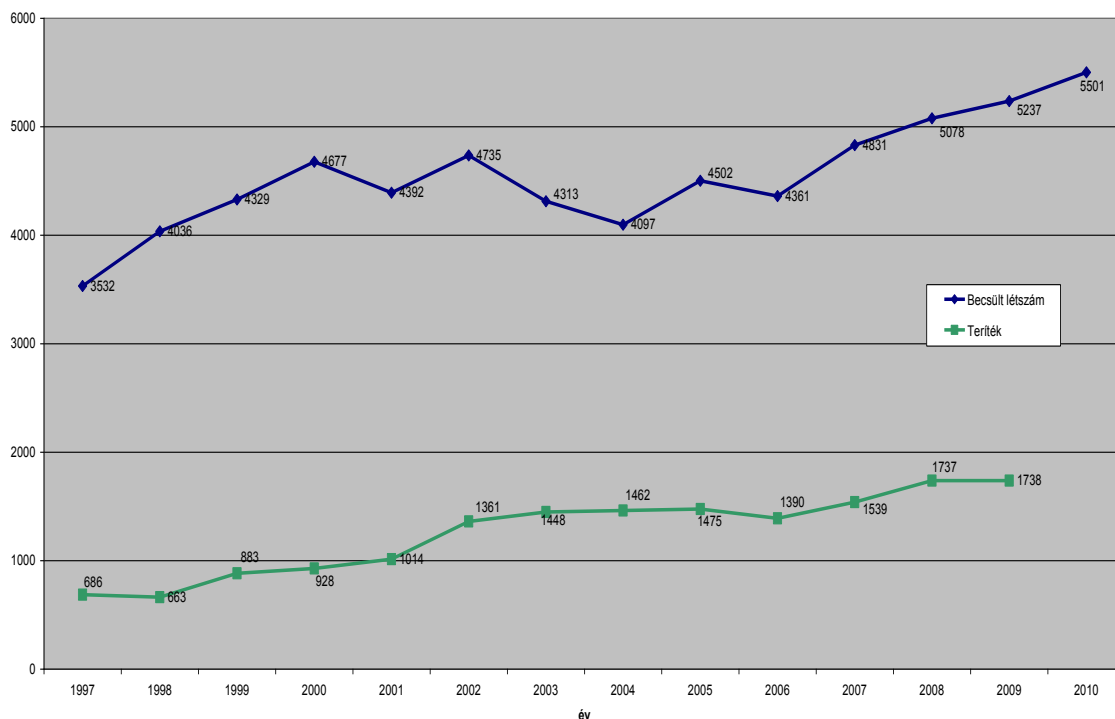

A gímszarvas és vaddisznó helyzete megyénkben --- 2011. április

Gímszarvas

Országos jelenség a nagyvadállomány létszámának növekedése, mely alól megyénk sem kivétel. Ha megnézzük 1997-ig visszamenőleg a vadgazdálkodási adatsorokat, akkor azok jól tükrözik a vadgazdálkodók által is jelzett növekvő gímlétszámot. Bár a becslési adatok mutatnak némi hullámzást, a terítékstatisztika egyértelmű növekedést jelez, 13 év alatt 680-ról több mint 1700-ra emelkedett a hasznosított egyedek száma.

BECSÜLT GÍMSZARVASLÉTSZÁM ÉS TERÍTÉK, 1997-2010

A II/4 Tiszamenti átmeneti körzetben a gím – ahol a '90-es évek végén csak, mint váltóvad fordult elő – mára megtelepedett, egész évben jelen van. A körzetben a teríték növekedése a megyei gímállomány növekedését, terjeszkedését jelzi. Mivel ebben a régióban az erdősültség alacsony, és a mezőgazdasági területek dominálnak – a jelentkező vadkárak miatt –, itt a gímnak a jelentősebb számú megtelepedése nem kívánatos.

A megyei gímállományt – mint ahogy az országosat is – 2003-ig az alulhasznosítás jellemezte. 2003-tól rendeződtek úgy a számsorok, hogy a hasznosítás aránya elérte azt a szintet, amely – elvileg már – a szinten tartó hasznosításnak felelne meg.

A „rendeződés” szót nem véletlenül használtam. Hatóságunk 2000 óta szigorúan a becslési adatokhoz igazította a lelővéseket, megközelítőleg 30-32%-os hasznosítási aránnyal. Vélhetően a jogosultak egy része kezdett arra a gyakorlatra áttérni, hogy a becslést a tervezett és végrehajtható elejtésekhez adták meg. Ezen feltételezést alátámasztja az a tény, hogy a nőivarú egyedre vetített, 80%-ot meghaladó hasznosítás mellett a vadászatra jogosultak további állománynövekedést jeleztek a becsléseikben.

Ha a terítékadatok valódiak voltak, akkor ilyen hasznosítási arány mellett már csökkennie kellett volna az állománynak. De nem így történt. Mi lehet ennek az oka? Az alulbecslés?

Az már köztudott, hogy a becslés mennyi és milyen mértékű hibákkal terhelt, és információtartalma csak a tendenciájának van. Szintén köztudott, de kevesebb szó esik róla, hogy a jelentési adatok is terheltek hibákkal.

Ellenőrzéseink során tapasztaljuk, hogy az egyéni vadászati naplók zsákmányrovatainál a vadászatra jogosultak nem mindig valós adatokat tüntetnek fel. Az átlagnál szembetűnően sikeresebb, túl eredményes egyéni vadászatok arra engednek következtetni, hogy a jogosult a tervteljesítés érdekében „papíron” meglövi az előírt mennyiséget.

Egy másik probléma, mely torzítja a jelentési adatokat, és kihatással van az állomány változására, az a teríték ivararányának a hibája, magyarul: az elejtett bikák egy része nőivarú egyedként szerepel a statisztikákban. Ennek a feltételezésnek az igazolására készítettünk egy táblázatot, melyben az egyes években elejtett és elbírált gímbikák darabszámát tüntettük fel kor szerinti megoszlásban, 1990-ig visszamenőleg.

Mivel 12- 13 évesnél idősebb bika nem kerül bírálatra, ez a 20 éves adatsor már elegendő volt ahhoz, hogy végig tudjunk futtatni egy gímbika nemzedéket. Amikor összeadtuk az egy korosztályhoz tartozó, egymást követő években elejtett bikák számát, akkor megközelítőleg megkaptuk, hogy egy adott évben mekkora lehetett a 2. éves bikák létszáma.

Az így elkészített táblázatból a következő megállapításokat tudtuk tenni:

Egy év korosztálylétszámait összeadva magasabb bikalétszámot kapunk, mint amennyit abban az évben a vadászatra jogosultak becsültek. A bikák esetében az alábecslés nagyobb mértékű volt a vizsgált (1997- 2009) időszak elején, az évek során ez a különbség csökkenő irányt mutat, vagyis a bikák becsült létszáma közeledett a valós létszámhoz.

A 2. éves bikakorosztály egyedszáma alapján meg lehetett becsülni az előző év borjú-, illetve tehénlétszámát. Az így kapott tehén egyedszámok a becslési adatok alatt maradnak, de ez a különbség egyre csökkenő mértékű. 1997 és 2002 között a számított létszámnál több tehénnek kellett lennie, különben nem lett volna lehetséges a létszám- és terítékadatok növekedése. Ez viszont azt is jelenti, hogy több bikának kellett lennie a valóságban, mint amennyit elejtettünk, vagyis hiány mutatkozik a bikalétszámokban.

Azt is láttuk, hogy a csapos korosztály létszáma folyamatosan nő. A csapos korosztály létszámnövekedése 1997 és 2004 között minimum 150%, míg a becsült tehénlétszámé ugyanebben az időszakban csak 115 %, azaz a tehénlétszám kisebb arányban növekedett, pedig ennek a két értéknek együtt kellene mozognia, ha csak a létszámnövekedés áll a háttérben.

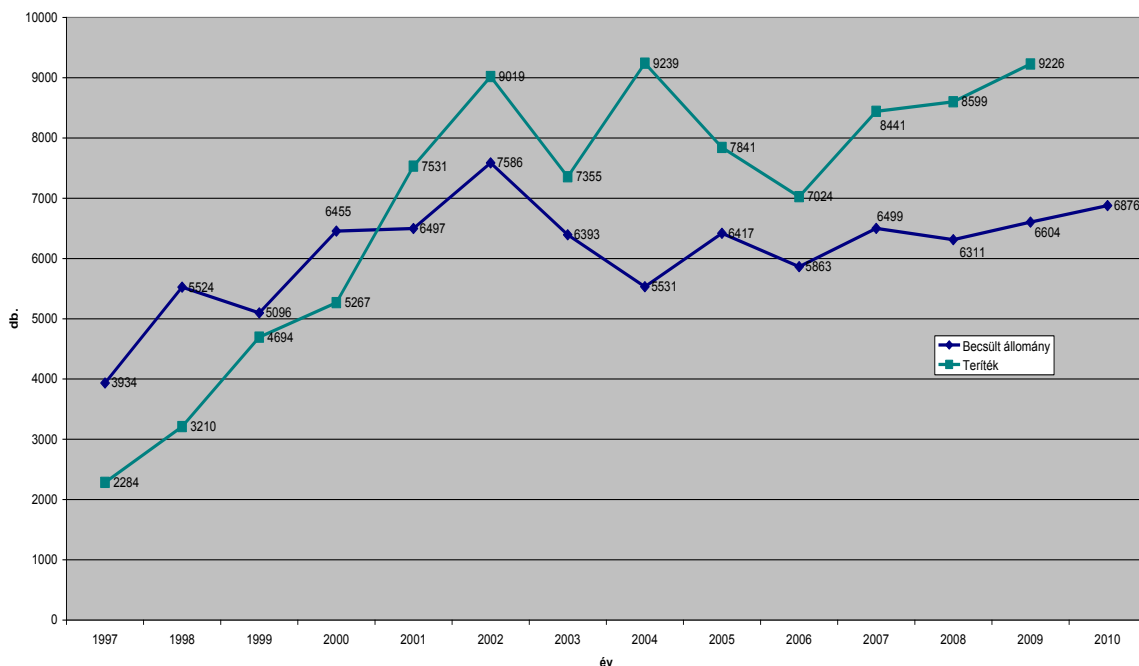
A megyei gímállomány helyzetét értékelve az adatok azt tükrözik, hogy a becslési adatok egyre inkább megközelítik a valós létszámot, azonban még mindig alulbecsült az állomány. Az eltérés mértékét még megbecsülni sem lehet a terítékadatok torzítása miatt. Nagy a valószínűsége, hogy az a bizonyos hiányzó bikalétszám terítékre kerül, azonban egy része tarvadként kerül be a statisztikába, ennyivel csökkentve a ténylegesen elejtett tehénlétszámot. Ennek és a nem valós elejtéseknek tudható be, hogy a szinten tartó hasznosítási ráta mellett is állománynövekedést jeleznek az adatok. Pozitív fejlemény, hogy a számok tükrében ez előbbi gyakorlat egyre kisebb méreteket ölt: az elejtett bikákat a terítékstatisztikában egyre inkább a megfelelő helyen szerepeltetik.

A gímszarvas –, és vele együtt a nagyvadgazdálkodás, illetve a létszámkérdés problémájának a megoldása egyre sürgetőbb feladat. A nagyvadlétszám kérdését feszegető szakmai vitákban nagyon nehéz érdemben részt venni, a szakma álláspontját képviselni úgy, hogy a gazdálkodásunk alapjait képező adatok csak megközelítőleg pontosak, illetve csak tendenciájukban értelmezhetőek. Mivel a becslési adatok pontosságában előrelépés nem várható, az elkövetkezendő időszak egyik legfontosabb hatósági feladata a terítékadatoknak a valósághoz történő igazítása lesz. Ennek hiányában a jelen problémái nem nyerhetnek megoldást, és addig is – a kedvező fejlemények ellenére – az állomány további növekedése jósolható.

Vaddisznó

A legsürgetőbb feladataink közé tartozik a vaddisznó létszámproblémájának a megoldása, állományát a lehető legrövidebb időn belül jelentősen csökkenteni kell. A vaddisznó rövid idő alatt nagy „karriert” futott be a megyénkben is, vadászata közkedvelt, nagy népszerűségnek örvend, és ezért ahol megjelenik, megpróbálnak vele gazdálkodni. Az is jellemző a fajra, hogy a vele kapcsolatban elkövetett gazdálkodási hibákat a legnehezebb helyrehozni.

VADDISZNÓBECSLÉS ÉS TERÍTÉK, 1997-2010

Az 1990-es évek közepén lezajlott pestisjárványt követően az állomány kímélete jellemezte a vaddisznóval történő gazdálkodást, és ismét megfordult a becslés és teríték - adatok addigi viszonya: többet becsültek, mint amennyit elejtettek. Az országos trendnek megfelelően ez az állapot csak 2000 után fordult meg. Az addigi alacsony hasznosításnak köszönhetően a felszaporodott állományhoz igazodó hasznosításra csak 2002-ben és 2004-ben került sort. Az adatok azt jelzik, hogy ebben a két évben hasznosított mennyiség érte el azt a szintet, amelyet az akkori vadlétszám minimum a szinten tartáshoz igényelt volna.

Az egy-egy évben bekövetkezett terítékcsökkenés okait inkább a vadászat gyakorlati kivitelezésének, körülményeinek nehézségeiben kell keresni, mintsem az állománynak a becslésben jelzett mennyiséggel történő csökkenésében. Erre utal, hogy a vizsgált időszak

közepén a hasznosítási százalékok nincsenek összhangban a következő év becslési és terítékadataival. Az alulhasznosítás ellenére csökkenő állományt jeleztek a vadgazdálkodók.

Ami számunkra viszont különösen nagy figyelmet érdemel, az a vaddisznóteríték vadgazdálkodási körzetenként történő alakulása.

Ha a 2009-es és az 1997-es éveket hasonlítjuk össze a II/2 (Bükk-Cserehát) és a II/3-as (Zempléni nagyvadas) körzetekben, a terítéknövekedés a legmagasabb, meghaladja a 400 %-ot is. A II/4-es (Tiszamenti átmeneti) körzetben ez az érték 650 %, három év alatt megháromszorozódott a hasznosított mennyiség. Ebben a körzetben eddig a vaddisznó – néhány terület kivételével – nem volt állandóan jelen. Bár átmeneti körzetenként van nyilvántartva, a régiót a síkvidéki területek és inkább az apróvad dominanciája jellemzi. A vaddisznónak ekkora létszámban történő megjelenése komoly aggodalmat kelt, előre prognosztizálható az általa okozott vadkár növekvő mértéke, illetve az apróvadállományra és a természetvédelmi értékekre gyakorolt kedvezőtlen hatása. A jelenség okaival érdemes lenne foglalkozni, mert biztos, hogy nem csak az állomány növekedése az egyedüli indok. Nagyon fontos lenne erre a kérdésre választ kapni, mert ebben a körzetben a vaddisznónak az elterjedését meg kell akadályozni. Itt nincs helye a vele történő gazdálkodásnak. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy általában addig-addig „gazdálkodunk” vele, amíg akkora nem lesz az állománya, hogy már fegyverrel, a jelenlegi vadászati gyakorlat és rendtartás keretei között nem lehet kézben tartani az állományt.

Az állomány csökkentésére minden körzetben szükség van, de a Tiszamenti átmeneti körzetben a legsürgősebb feladat. Ismert, hogy a jelenlegi létszámban a vaddisznóállomány komoly állategészségügyi kockázatot rejt, melynek negatív hatásait a vadászok saját bőrükön tapasztalják. (Lásd a sertéspestissel kapcsolatos intézkedéseket.) Köztudott az is, hogy a mezőgazdasági vadkárak zömét a vaddisznó okozza. A vadgazdálkodási jelentésekben szerepeltetett mezőgazdasági vadkár mennyisége csak egy része a ténylegesen keletkezett károknak. Jelentős gazdasági kockázatot rejt a jelenlegi vaddisznólétszám, hiszen egy jelentős terményár-emelkedést követően, a károsított terület növekedése nélkül is olyan szintre emelkedhet a megfizetendő kár értéke, ami már a vadászatra jogosultak működőképességét veszélyezteti.

A vadászati hatóság a vaddisznó állományának csökkentéséhez a maga adminisztratív eszközeivel is segítséget nyújt: a vadgazdálkodási tervben szereplő hasznosítási tervszámokat minimálisan hasznosítandó mennyiségként kezeli, és utólagos „engedélyezettetés” mellett, előre hozzájárult a tervszámok korlátlan emeléséhez.

Vadász István